

Schoolportret Vader Rijn College (Utrecht)

De school

Het Vader Rijn College is een school voor voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo) in de sectoren techniek, zorg, welzijn en economie. De school is gevestigd in Overvecht, een wijk in het noorden van Utrecht. De school biedt een basisberoepsgerichte leerweg (BBL), een kaderberoepsgerichte leerweg, een theoretische leerweg en leerwegondersteunend onderwijs. Op het Vader Rijn College zitten leerlingen van allochtone afkomst, waarvan het merendeel Marokkaanse ouders heeft. Het is een school met tal van leerlingen die een grote taalachterstand hebben. Buiten de schoolmuren komen de leerlingen nauwelijks in contact met mensen die hen kunnen stimuleren en ondersteunen bij het ontwikkelen van de Nederlandse taal.

Natuurlijk leren

Sinds 2003 werkt een groot deel van het Vader Rijn College volgens de principes van het 'natuurlijk leren' of het competentiegericht leren. Op de website van het Vader Rijn College lezen we het volgende over de meerwaarde en de concrete implementatie van het 'natuurlijk leren':

"Een leerling leert en onthoudt beter als het geleerde moet worden toegepast in praktijkopdrachten. Tijdens het oplossen van problemen verzamelt de leerling kennis, inzichten en vaardigheden. Zo leert hij of zij samenwerken. De opdrachten komen vaak van 'echte' opdrachtgevers buiten de school."

Nederlands geïntegreerd in 'prestaties'

'Prestaties' (i.e. concrete opdrachten) vormen de kern van het competentiegericht leren op het Vader Rijn College. Elke prestatie bestaat uit een aantal vaste onderdelen, waarbij het Nederlands in ruime zin een centrale rol toebedeeld krijgt: naast de kunde om Nederlands te lezen en te schrijven, is er ook heel veel aandacht voor het spreken en begrijpen. Stel bijvoorbeeld dat een leerling kiest voor een 'prestatie' waarbij hij een bureau moet maken voor een specifieke opdrachtgever. Het talige aspect is onmiddellijk van belang, aangezien bij de keuze van een dergelijke 'prestatie' van de leerling verwacht wordt dat hij schriftelijk of telefonisch contact opneemt met de opdrachtgever. Vervolgens moet hij een offerte opstellen. In sommige gevallen is er zelfs sprake van een face-to-face gesprek met de opdrachtgever. Hierbij is het van belang dat de leerling een degelijke vragenlijst opstelt, zodat hij exacte informatie verkrijgt over hoe het bureau er concreet dient uit te zien. Ook bij het opstellen van een planning speelt het Nederlands een niet onbelangrijke rol. Het Nederlands is dus steeds opnieuw van groot belang en is - hoewel vaak impliciet - alomtegenwoordig, ook als de leerling met het technische aspect van de 'prestatie' bezig is. Als de 'prestatie' afgerond is, moet de leerling hiervan een bewijsstuk maken, dat opgenomen dient te worden in zijn portfolio. Elke bewijsstuk dat in het portfolio opgenomen wordt, is een schriftelijk verslag dat achteraf mondeling toegelicht moet worden aan een leraar-begeleider. Hierbij moeten ze niet enkel weergeven wat ze op technisch vlak bijgeleerd hebben, maar moeten ze tevens aantonen aan welke leerlijn(en) ze gewerkt hebben en op welke lijnen ze vooruitgang geboekt hebben bij het werken aan hun 'prestatie'. Met betrekking tot de lijn 'communiceren' moeten ze bijvoorbeeld bewijzen dat ze (1) weten wat voor lichaamshouding ze moeten aannemen wanneer ze met iemand in gesprek zijn, (2) dat ze weten wie ze voor zich hebben en (3) dat ze hun taalgebruik daarop moeten afstemmen. Steeds opnieuw wordt er heel veel aandacht besteed aan feedback op het taalgebruik.

Het werken met 'prestaties' betekent heel concreet dat Nederlands als apart vak verdwenen is of toch in elk geval niet meer gegeven wordt zoals in het traditionele onderwijs. Zoals hierboven kan worden afgeleid, betekent dat in geen geval dat er geen aandacht is voor het Nederlands of dat het belang van het Nederlands volledig weggecijferd wordt. Bovendien is het zo dat de leerlingen een bepaald niveau voor Nederlands dienen te bereiken alvorens ze hun BBL-diploma verdienen.

Heel concreet kan gesteld worden dat het competentiegericht leren op het Vader Rijn College volledig is opgehangen aan leer- en ontwikkelingslijnen. De leerlingen zijn de hele dag bezig met 'prestaties' (en workshops waarbij een concreet specialisme wordt aangeleerd) om vooruitgang te kunnen boeken op deze lijnen. Binnen de sector 'techniek' is er sprake van 12 leerlijnen, waaronder:

- professionaliteit;
- betrouwbaarheid;
- omgaan met afspraken;
- omgaan met een opdrachtgever en met een collega;
- technische vaardigheden.

De lijnen die betrekking hebben op het Nederlands moeten heel expliciet zichtbaar worden gemaakt, zodat de leerlingen ten volle beseffen op welke momenten ze met taal bezig zijn en zich erop moeten focussen hoe ze hun taal(gebruik) kunnen verbeteren. Met betrekking tot de leerlijnen die betrekking hebben op taal, wordt een nauwkeurige omschrijving gegeven van de vaardigheden en kennis waarover de leerlingen moeten beschikken alvorens ze niveau A2 of B1 bereikt hebben en over kunnen stappen naar een ROC.

Ontwikkeling volgen via portfolio's

De ontwikkelingen die leerlingen maken op de lijnen worden bijgehouden op een leerlingvolgsysteem in de computer. Wekelijks worden voortgangsgesprekken met de leerlingen georganiseerd en wordt de vooruitgang gequoteerd. Aan de hand van het portfolio kan een leerling zijn vooruitgang 'bewijzen' en in een gesprek dat naar aanleiding van de 'bewijzen' volgt, wordt beslist of de leerling de kennis of vaardigheden die hij denkt verworven te hebben, ook daadwerkelijk verworven heeft. Met betrekking tot Nederlands moet een leerling bijvoorbeeld kunnen laten zien dat hij geschreven instructies kan opvolgen en moet hij kunnen aantonen dat hij weet wat het verschil is tussen schrijf- en spreektaal. Daarnaast moet hij bewijzen dat hij vlot aantekeningen kan maken en dat hij in staat is om zijn eigen mening neer te pennen.

Expliciete aandacht voor taal in de workshops

Elke leerkracht probeert constant feedback te geven op het taalgebruik van de leerlingen. Op het Vader Rijn College beseft men echter dat dit niet volstaat als men de leerlingen meer diepgang wil bieden. Om hieraan tegemoet te komen worden workshops georganiseerd. Als blijkt dat een leerling moeite heeft met een bepaalde (taal)vaardigheid, wordt er een advies aan gekoppeld - en heel vaak gaat het om een dwingend advies - om een bepaalde workshoples te volgen waarin extra aandacht aan de te verwerven vaardigheid wordt gegeven. De probleempunten en wat men er aan kan doen worden besproken tijdens het mentorgesprek. Uiteraard worden niet alle leerlingen meteen doorverwezen naar een workshop. Leerkrachten hebben immers de ruimte om een 'klein' probleem zelf onmiddellijk aan te pakken in kleine groepjes.

Het lesmateriaal wordt hoofdzakelijk zelf ontwikkeld. Bestaande methoden vormen op het Vader Rijn College niet langer de kern, maar worden ter inspiratie gebruikt. Een leerkracht getuigde:

"Als ik bijvoorbeeld een workshop geef over een sollicitatiebrief schrijven, dan maak ik gebruik van bestaande methoden, maar ik ontwikkel uiteindelijk mijn eigen workshop. Ik pas het aan zodat het aansluit bij de belevingswereld van die leerlingen aan wie ik op dat moment de workshop aanbied."

Ervaringen

Het aanbieden van het Nederlands binnen het competentiegericht leren op het Vader Rijn College heeft ten opzichte van de klassieke aanpak een aantal voordelen:

- Er is een mogelijkheid om écht aandacht te besteden aan de individuele taalontwikkeling van de leerlingen;
- Het programma is niet langer bindend: problemen worden aangepakt op het moment dat de leerlingen er zelf klaar voor zijn;
- Er is een mogelijkheid om de leerlingen individueel te begeleiden;
- Leerlingen worden zich bewust van het belang van taalvaardigheid binnen het competentiegericht leren;
- Leerlingen krijgen zelfvertrouwen: men mag fouten maken en dingen opnieuw proberen;
- Leerlingen leren omgaan met zowel positieve als met negatieve feedback.

Het nieuwe leren impliceert dat leerlingen tal van succeservaringen opdoen. Ze beseffen tevens waarom een bepaalde taalvaardigheid nodig is om succesvol te zijn. En precies dat inzicht zorgt ervoor dat ze sneller en meer gemotiveerd vooruitgang boeken. Of in het kort: het nieuwe leren is functioneler en werkt motiverend.